

Ivaylo Nachev

ANTON BEZENŠEK IN BOLGARIJA – SLOVENEK, KI JE POVEZAL DVE SLOVANSKI KULTURI

Anton Bezenšek, slovenski stenograf in publicist, ni dobro znan širši javnosti v Bolgariji – državi, v kateri je živel in ustvarjal več kot 30 let in kjer je s svojim delom prispeval k razvoju različnih področij. Veliki večini tistih, ki se sprehajajo po ulicah, poimenovanih po njem (ena je v Sofiji in druga v Plovdivu), ali ki opazijo njegov spomenik v Plovdivu ali spominsko ploščo na naslovu Gurko 34 v Sofiji, kjer je Anton Bezenšek preživel zadnja leta življenja, njegovo ime ne pomeni prav veliko. To pa se zdi precej nepošteno glede na pomembno vlogo, ki jo je odigral približno pred stoletjem pri razvoju Bolgarije. Mož, ki je v Bolgarijo vpeljal stenografijo, ostaja zelo cenjen v strokovnih krogih in je bil vedno priznan kot »oče bolgarske stenografije«.

Dejstvo, da je njegov sistem stenografije, star več kot stoletje, še vedno v rabi, je dovolj dober pokazatelj, toda to ne bi smelo zasenčiti dela, ki ga je opravljal kot dolgoletni učitelj, publicist in kulturni aktivist.

O življenju in karieri Antona Bezenška (bolgarsko: *Антон Безеншек*) je bilo tako v slovenščini kot v bolgarščini napisanih veliko knjig. V slovenščini je eno najpopolnejših del na to temo napisal Alojzij Bolhar.⁵⁶¹ Novejša študija, ki temelji na njegovi korespondenci s prijateljem, ki je živel v Sloveniji, prikaže nekatere nove vidike Bezenškovega življenja.⁵⁶² Večina bolgarskih avtorjev se namreč osredotoča predvsem na njegove prispevke k stenografiji v Bolgariji. Večina člankov v periodičnem tisku je sprva izhajala v strokovnih revijah ob vsaki obletnici, povezani z njegovim življenjem. Generacije bolgarskih stenografov ga namreč cenijo kot pionirja tega poklica v državi.⁵⁶³ Poleg tega so bolgarski avtorji objavili še več poglobljenih del. Dva avtorja sta tako ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja objavila najnatančnejše in najboljše poročilo o njegovem življenju in karieri, ki poleg že znanih dejstev o njegovem poklicnem življenju podaja še nekatere druge zanimive informacije. Avtorja sta pri tem uporabila Bezenškove osebne dokumente, ki jih trenutno hranijo v bolgarskem državnem arhivu.⁵⁶⁴ Omeniti je treba tudi novejšo jezikoslovno raziskavo, v kateri avtorica Ivanova analizira Bezenškov »projekt« postopnega razvoja skupnega jezika za Bolgare, Hrvate, Srbe in Slovence, zasnovanega na enotnem stenografskem sistemu. Projekt je spodbujal kulturno sodelovanje med štirimi narodi.⁵⁶⁵ Razprava opiše, kako Bezenšek v številnih delih nakazuje načrt za naravno mešanje južnoslovanskih jezikov brez zunanjega vmešavanja ali ustvarjanja umetnega jezika, vpeljanega od zgoraj. Bezenšek ni v nobenem od svojih del natančno opisal takega programa. Kakršni koli so že bili njegovi dejanski načrti, pa je gotovo, da je bil velik zagovornik utrjevanja vezi med južnoslovanskimi narodi. V to je vložil veliko energije z objavljanjem revij (deloma napisanih v štirih južnoslovanskih jezikih), s prevajanjem besedil z različnih področij ter s pisanjem zgodovinskih, etnoloških in geografskih študij. Prav gotovo ni bilo naključje, da je bila čitalnica Slavjanska Beseda, eno od osrednjih žarišč javnega življenja v bolgarskem glavnem mestu Sofiji ob koncu 19. stoletja, ustanovljena na dan Cirila in Metoda, 11. maja 1880. Bezenšek je bil eden od njenih soustanoviteljev in nekaj časa tudi njen tajnik. Leta 1896 je bil v Plovdivu, ponovno ob praznovanju dne Cirila in Metoda, na njegovo pobudo ustanovljen pevski zbor, ki mu je tudi prvi predsedoval.

561 Bolhar, *Anton Bezenšek*.

562 Matjašič Friš, »Bog in Slovenci!«

563 Če naštejemo le nekatere: Гергов, Антон Безеншек; Аршинко, Създаване на Софийското ученическо стенографско дружество «Антон Безеншек»; Железаров, Антон Безеншек и българската национална стенография.

564 Клисареv, Гергов, Антон Безеншек.

565 Иванова, Южнославянските езици.

STENOGRAFSKA KARIERA

Bezenšek je prvič prispel v Bolgarijo septembra 1879, star 25 let. Kljub mladosti je imel že številne poklicne izkušnje. Približno leto dni po ustanovitvi Bolgarije se je odzval na osebno povabilo finančnega ministra Grigorja Načoviča in postal vodja novoustanovljenega stenografskega oddelka bolgarskega parlamenta. To je bil odločilni korak v življenju Slovenca, ki je odtlej do smrti 27. novembra 1915 (11. decembra 1915 po gregorijanskem koledarju, opomba prevajalca) živel in ustvarjal v svoji drugi domovini.

Bezenšek se je rodil 15. aprila 1854 v vasi Bukovje v bližini Celja. Bil je najstarejši od osmih sinov v družini Tomaža in Marjete Bezenšek. Z dvanajstimi leti je začel obiskovati celjsko nižjo gimnazijo. Po zaključku gimnazije je nadaljeval z izobraževanjem v stenografiji v mestu, ki se je v zadnjih desetletjih 19. stoletja razvilo v središče slovenske stenografije in kjer so se izurili prvi lokalni strokovnjaki za stenografijo. Bezenšek se je tam naučil sistema, ki je bil prilagojen hrvaščini.

Nadaljeval je s študijem na zagrebški univerzi, ki jo je obiskoval med letoma 1874 in 1877. Odločil se je za študij filozofije na filozofski fakulteti. Obiskoval pa ni le predavanj iz klasičnega jezikoslovja, temveč tudi iz bolgarščine. Seznanil se je s profesorjem Franjom Magdićem, utemeljiteljem hrvaške stenografije, parlamentarnim stenografom in profesorjem z večletnimi izkušnjami. Pred zaključkom študija je preživel eno leto v Pragi, kjer se je srečal z nekaterimi uglednimi češkimi strokovnjaki s področja stenografije. Tam je tudi opravil izpit iz stenografije in s tem pridobil diplomo in pravico poučevati stenografijo. To obdobje je imelo velik pomen v Bezenškovem življenju: kot je dejal sam, je šlo za začetek njegovega »samostojnega delovanja«.⁵⁶⁶

Med študijem v Zagrebu je Bezenšek zaključil eno najpomembnejših del v svoji karieri – priredbo Gabelsbergerjeve stenografije za južnoslovanske jezike. Poleg tega je k širjenju stenografskih veščin v jugovzhodni Evropi prispeval tudi s svojo stenografsko čitanko, ki je izšla leta 1875, in s prvo izdajo časopisa *Jugoslovanski stenograf* leto pozneje. V tem času je delal tudi kot učitelj: v obdobju petih let je več kot 200 ljudi naučil stenografije. V tem času je veliko sodeloval s kolegi na Dunaju, na Češkem in v Dresdnu. V letih 1877 in 1878 je poučeval na zagrebški srednji šoli in postal vodja stenografskega urada v hrvaškem saboru.⁵⁶⁷ V času, ko je prejel ponudbo, ki ga je popeljala novim izzivom naproti, je bil Bezenšek mladosti navkljub že izkušen strokovnjak z dobrim položajem.

⁵⁶⁶ Ковачев, *Нашият пример*, str. 11.

⁵⁶⁷ Казански, Антон Тома Безеншек, str. 16.

Veliko državnih institucij v Bolgariji je bilo tedaj treba šele ustanoviti. Družba je bila sicer navdušena nad novo državo, ki ni bila več del otomanskega imperija, a bilo je očitno, da državi primanjkuje strokovnjakov na številnih področjih, potrebnih za normalno delovanje državnega aparata. Veliko je bilo zanimanja za domače strokovnjake, predvsem za tiste, ki so študirali na tujih univerzah, kot so bili na primer sodniki, zdravniki, inženirji in celo učitelji. Ostala mesta so morali zapolniti s tujimi strokovnjaki. Zaradi geografske in kulturne bližine so bili najboljša izbira ljudje iz Avstro-Ogrske, predvsem iz tistih delov monarhije, kjer je prevladoval slovanski jezik. Eden takih je bil Čeh Konstantin Jireček, ki je več let deloval v Bolgariji. Med drugim je bil minister za šolstvo, napisal pa je tudi monografijo o zgodovini Bolgarije ter knjigo o svojih vtisih o državi od osamosvojitve leta 1878 dalje. Še ena vidna osebnost je bil njegov rojak Antonín Kolář, inženir, ki je postal prvi glavni arhitekt Sofije. Izdelal je prvi prostorski načrt za glavno mesto ter oblikoval nekaj pomembnejših zgradb, med njimi tudi vojaški klub. Na več kot sto imen obsegajočem seznamu tujih strokovnjakov je bil Bezenšek edini Slovenec, ki se je uveljavil kot vidna osebnost bolgarskega javnega življenja.

Ena od državnih institucij, za katero je bilo značilno pomanjkanje strokovnjakov, je bil tudi nacionalni parlament, ki je potreboval ljudi, ki bi bili sposobni hitro in natančno beležiti parlamentarne razprave. Kot je opazil kasnejši vodja parlamentarnega stenografskega oddelka Dimităr Antonov, je bilo zaradi napak in nepopolnosti pri beleženju govorov s strani asistentov porabljenega veliko dragocenega časa, namenjenega razpravam. Zaradi tovrstnih napak je pogosto prihajalo tudi do dodatnih nepotrebnih in včasih burnih razprav med člani parlamenta. Bolgarski politiki so se zaradi tovrstnih zmešnjav odločili, da bodo vse parlamentarne razprave stenografirali. Najaktivneje je pobudo podprl finančni minister Načovič. Minister, ki je študiral v Franciji, je bil navdušen nad tem, da so bili prepisi francoskih parlamentarnih razprav že dan po zasedanjih objavljeni v časopisih. Ker pa Bolgarija ni imela strokovnjaka s tega področja, ni preostalo drugega, kot da povabijo tujega strokovnjaka.

ODHOD V SOFIJO

Kot smo že omenili, so k vzpostavljanju državnih institucij novoustanovljene Bolgarije prispevali številni tuji strokovnjaki. Bezenškov primer ni bil izjema. Pogosto so kandidate vabili na nove položaje na podlagi osebnih poznanstev, po neformalni poti; tudi z Bezenškom najverjetneje ni bilo drugače. Minister Načovič se je spoznal z Bezenškom na podlagi priporočila ravnatelja srednje

šole v Lomu Spasa Vacova. Lom je bil takrat srednje veliko mesto na severu Bolgarije, ki je zaradi pristanišča ob Donavi igralo pomembno vlogo pri prenosu evropskih vplivov. Vacov, ki je kmalu postal vodja novoustanovljenega sofjskega meteorološkega inštituta, je spoznal Bezenška med študijem na Univerzi v Zagrebu, in sicer leta 1878 ob praznovanju 70. obletnice rojstva slovenskega publicista in politika Janeza Bleiweisa. Vacov je imel na tem praznovanju kratek govor z uvodnim pozdravom v bolgarščini, ki ga je zapisal Bezenšek, ki je bil odgovoren za stenografijo.

Bezenšek je prvi telegram s ponudbo stenografske službe v Bolgariji prejel od ministra Grigorja Načoviča poleti leta 1879. Z bolgarsko vlado si je izmenjal še nekaj telegramov o pogojih dela in finančnih klavzulah, ki jih je bolgarska vlada sprejela.⁵⁶⁸ Po tehtnem premisleku in nasvetih prijateljev,⁵⁶⁹ ki se spominjajo, da dilema ni bila pretežka, je Bezenšek v manj kot mesecu dni sprejel odločitev. Na ponudbo se je odzval pozitivno in septembra 1879 je postal prvi glavni stenograf v nacionalnem parlamentu v Sofiji.

Med uradnim imenovanjem je imel Bezenšek kratek govor, ki so ga pozneje citirali številni njegovi učenci. Namigujoč na biblijsko simboliko je izjavil, da je vesel, da bo prav on tisti, ki bo »posadil prvo seme« nove znanosti v Bolgariji. »Ker vem, kako delovni in sposobni ste Bolgari, verjamem, da ta znanost ne bo pristala na neplodni zemlji,« je izjavil.

Uradni list Bolgarije je 22. oktobra 1879 objavil začetek stenografskih tečajev v Sofiji in imenovanje Bezenška kot učitelja stenografije z letno plačo 6000 frankov. Stenografski tečaj so izvajali v prostorih parlamenta. Kot se je spominjal Bezenšek, je tečaj potekal v ne preveč veličastni leseni zgradbi. Poleg službe v parlamentu je poučeval stenografijo v eni od srednjih šol v Sofiji.

Oktobra 1879 je zapisoval svojo prvo parlamentarno sejo. Pri tem mu je asistiral Čeh Jiří Prošek, še eden uglednih tujih strokovnjakov, ki so zasedali pomembno mesto v bolgarskem javnem življenju. Jiří ali Georg, kot se je sam podpisoval, je bil takrat zelo v pomoč Bezenšku s svojim boljšim znanjem bolgarščine. Prošek je bil železniški inženir in ustanovitelj ene prvih pivovarn v Sofiji. Leta 1880 je stenografski tečaj zaključila prva skupina petih oseb, ki se je pridružila ekipi, ki je zapisovala parlamentarne razprave, in s tem postala prva generacija stenografov v Bolgariji. Bezenšek je na položaju glavnega parlamentarnega stenografa ostal do leta 1884.

568 ЦДА, ф. 772к, оп.1, а.е.10, л. 1–8.

569 Bolhar, *Anton Bezenšek*, str. 137–138.

LETA V PLOVDIVU

Po nenadni prekinitvi pogodbe s parlamentom v Sofiji je bil Bezenšek septembra 1884 prisiljen poiskati novo zaposlitev. V tistem trenutku je imel na voljo dve možnosti: prva je bil stenografski oddelek regionalnega parlamenta v Ljubljani, druga pa je prišla iz glavnega mesta južne bolgarske province, Plovdiva. Izbral je drugo možnost in se tako preselil v Plovdiv, kjer je postal vodja stenografskega oddelka regionalnega parlamenta province Vzhodna Rumelija,⁵⁷⁰ kjer so že delovali nekateri od njegovih prvih učencev. Na to delovno mesto ga je osebno povabil Konstantin Veličkov, regionalni direktor za znanost in izobraževanje Vzhodne Rumelije. V resnici pa je Bezenšek že prej nekaj mesecev delal za parlament v Plovdivu, saj je bil parlament v Sofiji razpuščen, potem ko je princ Aleksander I. leta 1881 razveljavil ustavo. Selitev v Plovdiv je eno redkih nejasnih obdobj Bezenškove profesionalne kariere. Po nekaterih virih naj bi ga odpustili zaradi govoric, da je postal politično aktiven, ki naj bi jih sprožil eden od njegovih učencev.⁵⁷¹ Na žalost pa je zaradi pomanjkanja natančnejših podatkov ta del njegovega življenja nejasen. 12. septembra je Bezenšek prejel uradno pismo finančnega ministra, ki ga je obvestil, da mora vrniti vso dokumentacijo, ki se nanaša na parlamentarne zapisnike razprav. Pismo pa ni vsebovalo konkretnejšega razloga za to odločitev.⁵⁷² Po mnenju avtorjev, ki omenjajo to zgodbo, naj bi bila namigovanja o političnem udejstvovanju lažna.⁵⁷³

Bezenšek je sklenil pogodbo s parlamentom v Plovdivu za obdobje dveh let in pol, med njegove zadolžitve pa je sodilo tudi poučevanje na mestni šoli, kjer je poleg stenografije poučeval tudi tuje jezike in zgodovino. V prvih letih službovanja v Plovdivu je spoznal nekatere vplivne bolgarske osebnosti, kot je bil na primer pesnik Ivan Vazov, ki je bil član parlamenta. Na sploh je Bezenšek svojo izkušnjo v Plovdivu opisal kot zelo pozitivno in pri tem izpostavil nekaj zanimivih dejstev o tamkajšnjem parlamentarnem življenju. Njegovi zapisi so odličen vir informacij o bolgarskem političnem življenju, vendar še niso bili širše uporabljeni v zgodovinskih delih. Enako velja za njegove zapise o političnem življenju v Sofiji in njegova opažanja o življenju v Bolgariji.

Leta 1885 je prišlo do združitve Zahodne Rumelije in Bolgarije in s tem tudi do razpustitve parlamenta v Plovdivu. Bezenšek pa je ostal v mestu kot učitelj filozofije, etike, latinščine in nemščine. Kljub temu, da njegove ure stenografije

570 Po berlinskem sporazumu, podpisanem julija 1878, ki je sledil rusko-turški vojni v letih 1877–1878, je bila ustanovljena Kneževina Bolgarija, ki je zavzemala severna ozemlja sedanje države, medtem ko je večji del južne Bolgarije sodil pod Vzhodno Rumelijo, avtonomno province pod nadzorom otomanske države. Vzhodna Rumelija je obstajala do leta 1885, ko je po t. i. združitvi postala del Bolgarije.

571 Казански, Антон Тома Безеншек, str. 16.

572 ЦДА, ф. 772к, оп.1, а.е.12, л. 1.

573 Клисарев, Гергов, Антон Безеншек, str. 41.

Zgodnje 20. stoletje, učitelji srednje šole v Plovdivu: Bezenšek je prvi sedeči v drugi vrsti z leve proti desni.

niso bile obvezne, jih je po pričevanjih veliko učencev obiskovalo zaradi njegovega pedagoškega talenta. Tako se je Bezenška spominjal tudi eden od njegovih učencev, Ivan Stranski. Menil je, da se je veliko učencev udeleževalo profesorjevih ur prav zaradi njegovega značaja. Prav te ure stenografije so se za profesorja Stranskega izkazale za koristne, saj je pridobljeno znanje pozneje izkoristil med študijem v Rusiji, ko je delal zapiske predavanj, od katerih so bili nekateri pozneje celo objavljeni. Več let pozneje sta Bezenšek in Stranski sodelovala pri adaptaciji Gabelsbergerjevega sistema za Rusijo in na to temo izdala učbenik. Med številne dosežke v Bezenškovem življenju lahko tako prištejemo tudi razvoj ruske stenografije.

Bezenšek je v Plovdivu na srednji šoli Aleksandra I. vse do leta 1905 poučeval filozofijo, nemščino in stenografijo. V času svojega službovanja v tem južnobolgarskem mestu je v predmetnik vpeljal predmet etike, ki so ga kasneje prav tako po njegovi zaslugi pričeli izvajati tudi na nacionalni ravni. Leta 1894 je v Plovdivu izšel njegov učbenik etike z naslovom *Етика или Нравоучение*, ki je bil obenem tudi prvi tovrstni učbenik v državi. Bezenšek je prispeval tudi k razvoju metodologije poučevanja in učenja tujih jezikov. Njegovi nemški učbeniki so metodološko izjemno inovativni, saj izpostavljajo učenje tujega jezika skozi besedila namesto uveljavljenega učenja številnih slovničnih pravil. Ta študijska gradiva so doživela številne ponatise in bila še dolga desetletja v uporabi

v bolgarskih šolah. Seznam uporabljenih učbenikov nemščine za bolgarske šole vključuje tri knjige iz zbirke *Ново практическо ръководство за лесно изучаване на немски език: По Ф. Ановата метода*, ki je doživela številne ponatise, ter knjigi *Deutsches Lesebuch mit bulgarischen Anmerkungen: Für den Gebrauch an Lehranstalten und zum Selbstunterricht* (1892) in *Deutsche Syntax für Bulgaren mit besonderer Rücksicht auf die oberen Klassen der Mittelschulen und verwandter Anstalten in Plovdiv* (1894). Bezenšek je med drugim objavil tudi številne učbenike in slovarje za učenje bolgarskega jezika za Slovence. Eno najobsežnejših del na to temo je *Bolgarska slovnica in čitanka s slovensko-bolgarskimi razgovori*, ki je prvič izšla v Sofiji leta 1914. Pisanje in urejanje učbenikov se je pokrivalo z njegovim dolgoletnim učiteljskim delom.

Bezenšek je bil eden od ustanoviteljev šolske knjižnice v Plovdivu. Poleg učiteljskih dejavnosti je odprl knjigarno z imenom Пчела (Čebela), saj je bil goreč čebelar, ki je za svoje izdelke prejel številne mednarodne nagrade. Prav tako je želel širšo javnost poučiti o čebelarstvu: v ta namen je leta 1903 izdal priročnik z naslovom *Пчеларска книжка*.

V začetku 20. stoletja se je Bezenšek vrnil v Sofijo, kjer je postal učitelj v lokalni srednji šoli. Leta 1911 je postal prvi univerzitetni profesor stenografije v Sofiji. V Bolgariji je ostal vse do svoje smrti leta 1915 kljub ponudbam učiteljske zaposlitve v Ljubljani. Zaprošil je celo za bolgarsko državljanstvo, ki so mu ga odobrili leta 1909.

V Plovdivu, mestu, kjer je Bezenšek preživel 21 let, se ga spominjajo tudi kot ustanovitelja pevskega društva in zbora leta 1896. Postal je prvi in večkrat ponovno izvoljeni predsednik tega društva. Po pričevanju enega od ravnateljcev srednje šole v Plovdivu A. Mumdzieva so bili glasbeni dogodki zelo dobro obiskani. Skupina je nastopala na številnih odrih, med drugim tudi v Beogradu, ter zelo popularizirala tradicionalne bolgarske pesmi in krepila kulturne stike med slovanskimi narodi. Prav na glasbenem odru je Slovenec uveljavil svojo idejo o tesnejšem kulturnem sodelovanju med narodi v regiji in leta 1897 veliko prispeval k ustanovitvi pevske zveze južnoslovanskih narodov. Svoj pečat je pustil tudi v sodobnem bolgarskem jeziku. Nepozabne pa ostajajo njegove besede, da kdor poje, zlo ne misli, ki jih je moč slišati še več kot sto let pozneje. Lahko trdimo, da skoraj ni osebe v Bolgariji, ki še ni slišala, da »*който пее зло не мисли*«, kot gre bolgarska različica reka.

STENOGRAFSKI IN PUBLICISTIČNI DOSEŽKI

Adaptacija nemške stenografije po Gabelsbergerjevem sistemu za južno-slovanske jezike, še posebej pa njegovo delo na področju bolgarske stenografije sta dva največja dosežka v Bezenškovem življenju. Slovenec ni bil samo prvi učitelj stenografije v Bolgariji in oseba, ki je bila več let dejavna na tem področju, temveč je tudi objavil prvi učbenik stenografije v Bolgariji. Na osnovi Gabelsbergerjevega sistema je napisal učbenik stenografije za bolgarski jezik, ki je med letoma 1881 in 1913 doživel veliko izdaj. Kot je zapisal v predgovoru k šesti izdaji učbenika leta 1913, je v želji slediti razvoju jezika in znanja stenografije v državi gradivo vseskozi popravljal in nadgrajeval.⁵⁷⁴ Omembe vredno je, da razviti sistem sedaj pogosto navajajo kot Gabelsberg-Bezenškov in je ne glede na pozive k zamenjavi in posodobitvi še vedno v rabi. Več kot stoletje dolga raba je prav gotovo pokazatelj tega izjemnega dosežka. Bezenškov velik doprinos k razvoju stenografskega poklica v Bolgariji so priznavali tako njegovi sodobniki kot stanovski kolegi. Na prvem stenografskem kongresu v Bolgariji, ki se je odvil v Plovdivu, je bil Bezenšek imenovan za predsednika Bolgarskega stenografskega društva. Ob praznovanju 25. obletnice stenografije v Bolgariji leta 1904 je Bezenšek prejel uradno priznanje za ustanovitev te nove discipline in zahvalo vseh tistih, ki so se pod njegovim mentorstvom naučili stenografije. Ocenjeno je bilo, da je naučil stenografije približno 1.500 Bolgarov. Prav tako je prejel državno nagrado ministra za šolstvo Ivana Šišmanova, ki je bil njegov znanec. Zapustila sta večletno korespondenco, del katere hranijo v Šišmanovih arhivih.⁵⁷⁵ Poleg stenografije in poučevanja je Bezenšek svoj pečat pustil še na drugih področjih.

Bezenškovi prispevki v vlogi publicista, pisatelja in prevajalca si zaslužijo posebno omembo, saj je objavil številne učbenike, knjige in članke. Eno njegovih pomembnejših del je prevod tako imenovanega Carnegijevega poročila, ki preiskuje vlogo vseh držav, vpletenih v balkanske vojne. Poročilo so prevedli po naročilu fundacije Andrewa Carnegieja kmalu po izidu izvirnika.⁵⁷⁶ Nič manj pomembno ni Bezenškovo prevajalsko delo, ključno za vzpostavljanje dialoga med bolgarsko in slovensko literaturo. Sem sodi prevod del slovenskega pesnika Antona Aškerc v bolgarščino. S svojimi slovenskimi prevodi enega večjih imen bolgarske literature takratnega časa, pesnika in pisatelja Ivana Vazova, pa je seznanil slovensko javnost z njegovim ustvarjanjem.

Bezenšek je tudi avtor številnih publikacij na temo zgodovinskih in etnografskih vprašanj za širšo javnost; objavljaj je z namenom vzbuditi vzajemno

⁵⁷⁴ Безеншек, *Българска стенография*.

⁵⁷⁵ НА на БАН, 11к, оп. 3, а.е. 110.

⁵⁷⁶ *Report of the International Commission to Inquire into the Causes and Conduct of the Balkan Wars*. Washington, D. C. : Carnegie Endowment for International Peace, 1914.

radovednost in širiti znanje o sosednjih državah, s čimer je želel prispevati h krepitvi stikov med državami. Primer takega dela je *Bolgarija in Srbija* (dokončano leta 1896), delo o »najbližjih bratih na slovanskem jugu«, kot avtor sam izpostavi v uvodu, napisano v dostopni, lahko razumljivi slovenščini. Delo, ki pokriva širok nabor področij – geografijo, zgodovino, etnologijo, ekonomijo, kmetijstvo –, je bilo zelo dobro sprejeto v Sloveniji, saj je bilo prodanih več kot 70.000 izvodov. Leta 1881, le dve leti po prihodu v Bolgarijo, je priredil predavanji o bolgarski ljudski kulturi, ki sta izšli v brošuri *Оценение на българските народни песни по формата и съдържанието им: Две сказки държани в Славянска беседа*. Leta 1895 je tudi objavil kratek statistični pregled z naslovom *Кратка статистика на всичките държави в света: Според най-новите данни*.

Bezenšek se je leta 1889 udeležil stenografskega kongresa v Parizu in svoja opažanja opisal v knjigi *Pisma iz Pariza*, ki je izšla v treh jezikih – bolgarskem, srbskem in slovenskem. Očaran je bil nad velikanskim glavnim mestom Francije, kjer vseeno »vse poteka v redu«, ter nad ljudmi, ki so bili v njegovih očeh zelo vljudni in vedno pripravljeni pomagati. Po njegovih opažanjih na »Orientu«, ki se po njegovem mnenju konča v nekaterih deželah, ki so takrat bile del Avstro-Ogrske, ni bilo vedno tako.

V Bolgariji je Bezenšek nadaljeval z izdajanjem stenografske revije, ki jo je ustanovil še v svojih študentskih letih. V zadnjih desetletjih 19. stoletja je v Sofiji in Plovdivu izšlo več izdaj. Zadnja, sedma izdaja revije, je izšla 1896 pod imenom *Jugoslavjanski stenograf i glasnik*. Ta izdaja je izšla v štirih jezikih – bolgarskem, hrvaškem, srbskem in slovenskem –, kar prav tako priča o njegovem trudu pri spodbujanju sodelovanja in dialoga med temi štirimi slovanskimi narodi.

Med Bezenškovimi dosežki moramo izpostaviti tudi njegovo novinarsko kariero. V slovenskih časopisih je izšlo veliko Bezenškovih člankov o Bolgariji. Največ člankov je napisal na temo pomembnih zgodovinskih dogodkov, kot so bile na primer balkanske vojne, objavljal pa je celo življenje. Med letoma 1880 in 1889 je svoje članke pošiljal predvsem *Slovenskemu narodu*. Tako je bilo na primer leta 1880 objavljenih deset njegovih člankov na različne teme od informacij o novih bolgarskih ministrih do pobud za olepšanje Sofije.⁵⁷⁷ Bezenšek je pisal, čeprav ne tako pogosto, tudi za bolgarske časopise, predvsem o temah, ki so zadevale stenografijo in šolstvo.

Leta 1912 je ponovno začel aktivno poročati iz Sofije v zvezi z vojnami v regiji. Teža leta je bilo v *Slovincu* objavljenih več kot 20 njegovih člankov. Naslednje leto je v istem časopisu objavil več kot 40 poročil o vplivih vojne na Bolgarijo. Želel je tudi povečati prepoznavnost Slovenije med Bolgari. Pomembna objava, ki jo je

⁵⁷⁷ Objave v tisku navaja Alojzij Bolhar v knjigi (Bolhar, *Anton Bezenšek*), v kateri se nahaja najboljšežnejša biografija o Bezenšku, poleg citiranega dela *Клисарев, Гергов, Антон Безеншек*.

izdal v tej smeri, je bil govor v čitalnici Slavjanska beseda, ki je izšel leta 1907 kot posebna brošura. V njem podaja natančno poročilo o slovenskih zgodovinskih in sodobnih vprašanjih.⁵⁷⁸

Pričujoči kratek pregled Bezenškovega življenja in dela lahko sklenemo z ugotovitvijo, da je pomembno prispeval h kulturi svoje druge domovine ob koncu 19. stoletja in v začetku 20. stoletja. Anton Bezenšek je polovico svojega življenja preživel v Bolgariji v enem pomembnejših obdobjih, kjer je zavzeto in z navdušenjem deloval na številnih področjih. S svojim delom je pomembno prispeval k vzpostavitvi sodobnih državnih institucij ter k splošni razgledanosti prebivalstva. Z deljenjem svojega znanja in izkušenj je pripeljal Bolgarijo bližje k idejam in navadam evropske kulture. Oče bolgarske stenografije ostaja najvidnejši v strokovnih krogih, vendar pa njegovo ostalo delo verjetno ni bilo nič manj vplivno. Z učiteljskim delom je pustil pečat na tisočih. V pismu profesorju Šišmanovu se je opisal kot »idealist«, kar nam lahko pomaga razumeti, zakaj je toliko let svojega življenja posvetil poučevanju. Poleg tega je s svojim večstranskim delom kot publicist na različnih področjih in kot začetnik številnih družbenih pobud odigral pomembno vlogo pri spodbujanju dialoga med bolgarsko in slovensko kulturo.

---

578 Безеншек, *Възраждане и сегашно състояние*.

